

Г.П.ТРЕТЯК,

завідувач сектору науково-просвітницької роботи Музею суднобудування та флоту м. Миколаїв

СПОРТИВНИЙ ПОДВИГ ЕКІПАЖУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ЯХТИ «ІКАР» ЯК ВЗІРЕЦЬ НАСЛІДУВАННЯ ДЛЯ МОЛОДІ (З ДОСВІДУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ МУЗЕЮ СУДНОБУДУВАННЯ ТА ФЛОТУ)

Миколаївський музей суднобудування є одним із культурно-освітніх центрів Миколаєва, покликаний не лише зберігати культурні цінності, але й за їх допомогою виховувати у молоді гордість за свій край, за людей, які будували наше місто, чи самовіддано працювали на благо своєї родини, свого колективу, міста, країни. На прикладі життя та діяльності видатних особистостей минулого та відомих сучасників-миколаївців під час заходів, що проходять у музеї, наукові співробітники прагнуть викликати інтерес у відвідувачів до співвітчизників з активною життєвою позицією та високими моральними принципами.

У нашому місті корабелів та мореплавців представниками «особливої породи» вважають яхтсменів – відважних та мужніх романтиків. Яхтсмени з честю продовжують традиції Миколаївського яхт-клубу, закладені ще у кінці ХІХ ст. Яскравою сторінкою спортивного подвигу в історії вітчизняного вітрильного спорту стала перша навколосвітня подорож на крейсерській яхті «Ікар», яку здійснив екіпаж семи миколаївців у 1987-1988 рр. Похід присвячувався 200-й річниці м. Миколаєва. Очолював яхтсменів капітан Б.С. Немиров – людина непересічна та цілеспрямована.

Немиров Борис Степанович (1934 – 2013) народився 17 січня 1934 р. у м. Болотне Новосибірської області. Закінчив школу у м. Абакан Красноярського краю. Він з юних літ мріяв про море та кораблі, зачитувався книжками Д. Дефо, Р. Стівенсона, Ж. Верна. Але в морехідне училище юнака не пропустила медична комісія. «Допоміг» основоположник російської школи суднобудування академік О.М. Крилов книгою «Воспоминания и очерки». Прочитавши її, Б. Немиров зрозумів, що є красива суміжна з моряками професія кораблебудівника. Тому приїхав до Миколаєва, щоб навчатися суднобудуванню. У 1951 р. Б. Немиров вступив до Миколаївського кораблебудівного інституту на спеціальність суднобудування та судноремонт. У студентські роки захопився вітрильним спортом. Б. Немиров згадує: « Придя однажды в яхт-клуб первокурсником, так и остался в нем на всю жизнь». [3; 9]

Після закінчення інституту працював помічником майстра на Чорноморському суднобудівному заводі. У 1957 р. перейшов у ПКБ (проектно-конструкторське бюро) «Прогрес» спочатку - конструктором, потім – начальником сектору. З 1966 р. навчався в очній аспірантурі МКІ. Одночасно працював на кафедрі конструкції корпусів суднових пристроїв. З 1970 р. Б. Немиров – викладач МКІ. Організував студентське конструкторське бюро суднобудування «Яхта» (СКБС). Студенти випускних курсів займалися розробкою проектів вітрильно-моторних нетипових суден.

У 1975 р. під командуванням капітана Б. Немирова яхта «Арктика» завоювала кубок Чорного моря. У наступні роки судно не раз здійснювало походи Чорним та Середземним морями, виходило в Атлантичний океан. У ході цих подорожей у Б. Немирова та його однодумців народжується мрія про здійснення навколосвітнього плавання. Майбутні мандрівники самі брали участь у проекті створення такого судна. [13; 4]

У 1984 р. за проектом студентського КБ – 17А (головний конструктор проекту – Б. Немиров) на суднобудівному заводі «Океан» побудована яхта «Ікар». На ходових іспитах Дніпро-Бузьким лиманом та Чорним морем яхтою пройдено 1500 миль. Але, у грудні 1984 р., вибух газового балону зруйнував яхту. На щастя на вахті був тільки Б. Немиров, він отримав легкі травми. Цей трагічний факт не спинив цілеспрямованого капітана. В 1986 р. судно, завдяки наполегливості Б. Немирова, відбудували на Херсонському суднобудівному заводі та заводі ім. 61 комунара у Миколаєві. [1; 275]

9 вересня 1987 р. яхта «Ікар», маючи на борту 9 чоловік, на чолі з Б.Немировим, вийшла в автономне океанське плавання. Здійснивши навколосвітній перехід за 327 діб та пройшовши більш ніж 31 тисячу миль маршрутом: Миколаїв – Варна - Канарські острови – Австралія - мис Горн - о. Св. Єлени - порт Сеута - о. Мальта – Афіни – Варна – Миколаїв, миколаївська команда у складі сімох сміливців 31 липня 1988 року повернулася до рідного міста (2 члени екіпажу зійшли на берег перед переходом Атлантичного океану). Команда досягла своєї мети – встановила рекорд з дальності крейсерського плавання, виконала високі спортивні розрядні норми. Цей перехід зіграв важливу роль у пропаганді вітчизняного вітрильного спорту, Миколаївського кораблебудівного інституту та у справі народної дипломатії. [3; 19]

Б.С. Немиров був не лише досвідченим мореплавцем, але й гарним психологом. До складу команди він добирав різносторонньо освічених та зрілих людей, які мали сім'ю, дітей, вміли брати на себе відповідальність за інших. Всі були яхтсменами високого рівня. Команда розуміла, на які випробування йде. Згідно Суднової Ролі, крім капітана, до складу команди входили: Анатолій Іванович Кузнецов – старший помічник капітана, Станіслав Володимирович Черкес – старший помічник капітана, Олександр Іванович Кузнецов – помічник капітана, Володимир Менделеєвич Терняк – боцман, парусний майстер, Андрій Едгемович Марков – судновий інженер, Олександр Валентинович Плякін – матрос, спеціаліст-метеоролог.

Протягом всього навколосвітнього плавання про миколаївську яхту писали вітчизняні та закордонні періодичні видання. Спортивний подвиг «ікарівців» отримав високу оцінку. Трьом із учасників плавання – капітану Б. Немирову, старпому А. Кузнецову і боцману В. Терняку присвоєно звання «Заслужений майстер спорту ССРСР». Інші члени екіпажу отримали звання «Майстер спорту ССРСР». Весь екіпаж нагороджено Золотою медаллю Фонду миру. Також кожному вручено срібні медалі Фонду миру.

Після навколосвітнього плавання яхта «Ікар» на березі довго не затримувалась. Міжнародна асоціація навчальних вітрильних суден (InternationalSailTrainingAssociation) стала запрошувати «Ікар» до участі у змаганнях та регатах. У 1989-1991 рр. яхта здійснила плавання до Італії, Болгарії, Греції, Тунісу, Туреччини. У березні-вересні 1992 р. брала участь у Гранд Регаті КОЛУМБУС - 92, присвячений 500-й річниці з часу відкриття Х. Колумбом Америки. Вперше під прапором незалежної України було здійснено похід з Миколаєва до Нью-Йорка й у зворотньому напрямі. При цьому, на етапі із порту Кадіс (Іспанія) до порту Сан Хуан (Порто Ріко), у своїй стартовій групі посіли третє місце. Це був високий результат. Склад команди – Б. Немиров (капітан), В. Кіреєв, О. Марков, Л. Гудима, І. Чеботарьов, Г. Верховецький. [1; 273, 276] Цікаво, що перед стартом у Каневі на Тарасовій горі було освячено національні прапори України, під якими мав вирушити вітрильник у далеку подорож. Там же було взято грудку землі з могили Кобзаря. Згодом миколаївські яхтсмени поклали українську землю біля підніжжя статуї Свободи в Нью-Йорку як символ свободи, до якої віками прагнув український народ та врешті досяг її. Мер Нью-Йорку під час прийому у мерії екіпажу яхти «Ікар» в урочистій обстановці вручав Б. Немирову диплом і пам'ятний подарунок. Мер у своєму виступі відзначив відрадний факт участі у Гранд Регаті КОЛУМБУС - 92 яхти, що недавно здійснила навколосвітнє плавання. Капітан Немиров у слові-відповіді передав привітання від імені українського народу, у тому числі й від миколаївців, які вміють не лише будувати кораблі та яхти, а й добре плавати на них по морях і океанах. Він також підкреслив, що Гранд Регата послужить подальшій справі миру і зближенню людей різних країн. [10; 8] На прощання миколаївські яхтсмени подарували українській діаспорі Нью-Йорку «випалений на сонці та обтріпаний на штормах український прапор, який яхта «Ікар» гордо пронесла через океан». [9; 7]

У 2000 р. «ікарівці» пройшли маршрутом RACE - 2000, що був найбільшим міжнародним заходом у зв'язку з вступом людства у 3-тє тисячоліття. «Ікар» та його екіпаж взяли участь у святкуванні SAILBOSTON-2000, SAILHALIFAX-2000, SAILAMSTERDAM-2000. Склад екіпажу – Б. Немиров (капітан), Ю. Жирадков, М. Терновський, С. Лук'яненко, О. Фомін, К. Михайленко, Б. Богомольний. [2; 76]

Незмінному капітану яхти «Ікар» Б.С. Немирову миколаївці присвоїли звання Почесний громадянин Миколаєва. Його життєвий шлях наповнено яскравими сторінками працелюбства, самовдосконалення, відданості справі та

друзям. За життя Борис Степанович, будучи вже визнаним майстром яхтингу, залишався скромною і водночас публічною людиною. Він був частим гостем на заходах у Музеї суднобудування та флоту. Надовго запам'яталися його зустрічі з молоддю у стінах музею, які давали крила слухачам на нові добрі справи, сприяли вихованню високих вольових та моральних якостей. [13; 4]

Яхтсмени, члени екіпажу яхти «Ікар», передали до фондів нашого музею багато документів, світлин, речей з яхти, що стали експонатами музею. На їх основі створено постійну експозицію, присвячену історії подорожей славної яхти. За рік у музеї проводиться близько тисячі екскурсій й кожного разу звучить розповідь про спортивний подвиг «ікарівців».

Наукові співробітники музею розробили музейний урок для школярів «На «Ікарі» навколо світу». Під час уроку біля моделі яхти «Ікар» діти уявно подорожують маршрутом, що пройшла яхта у навколосвітній подорожі, відмічають на карті порти, де екіпаж поповнював запаси продовольства, пального, ремонтував судно, з цікавістю переглядають документальні кадри, які зробив Б. Немиров у плаванні, захоплено розглядають предмети з яхти, приміряють рятувальний жилет, дивуються, що яхтсмени готували їжу на примусі і харчувалися простою їжею. Дітей вражають некомфортні умови перебування на яхті, суворі природні випробування під час плавання та мужність екіпажу, який витримував усі негаразди.

Майже кожен член екіпажу яхти «Ікар» під час подорожей вів щоденник. Згодом ці записи лягли в основу книг: «На «Икаре» вокруг света» Б. Немирова, «За чертой Большого круга» А. Плякина, «С высоты волн» О. Кузнецова. Щоденник В.Терняка опублікував книговидавець та яхтсмен Л. Траспов у збірці матеріалів про історію Миколаївського яхт-клубу, де зазначено: «25- летию плавання «Икара» посвящается». [4; 552] Самеце видання Л.Ф. Траспов презентував 19 жовтня 2012 р. у Музеї суднобудування та флоту учасникам зустрічі легендарного екіпажу навколосвітнього плавання яхти «Ікар» з курсантами Морехідної школи, вихованцями Клубу юних моряків, юними яхтсменами та педагогами.

Ще до початку заходу журналісти та юні моряки оточили учасників навколосвітнього походу, намагаючись почути цікаві епізоди із перших уст. Двоє із семи членів екіпажу в той день не прийшли на зустріч через поважну причину: Б. Немиров та О. Плякін жили в Росії. Сивочолі яхтсмени згадували про молоді роки та віру в себе та своїх товаришів, переглядаючи кадри фільму, знятого журналістами обласного телеканалу «Миколаїв» у 1987 р. - «Щасливого плавання, «Ікар»». А майбутні моряки й яхтсмени могли познайомитися з живою історією, сімкою сміливців, які на маленькому вітрильному суденці довжиною 16 метрів кинули виклик Світовому океану, у тому числі ревучим сороковим та шаленим п'ятдесятим широтам, мису Горн. Пройти їх успішно серед моряків вважається найвищим пілотажем. Наші земляки змогли. Вони прославили Миколаїв на весь світ. [6; 3]

Знову, як і 25 років тому, про подвиг миколаївської сімки писали газети, розповідало радіо, показувало телебачення та різні Інтернет - видання. З Києва

до Миколаєва приїздив кореспондент ТРК «Ера» Є.Солонина. Сюжет про заходи у музеї, інтерв'ю А. Кузнецова було викладено на сайті радіо «Свобода». Отже, інтерес до спортивного подвигу миколаївців не втрачено.

У березні 2015 р. планується зібрати всіх членів екіпажів яхти «Ікар» разом на зустріч у Миколаївській обласній науковій бібліотеці ім. О. Гмирьова. Миколаївці зможуть особисто поспілкуватися з живими легендами. Музей суднобудування та флоту не залишиться осторонь цієї події: готується виставка, на якій будуть представлені предмети, що ще не експонувалися у музеї.

Список використаних джерел:

1. Немиров Б.С. На «Икаре» - вокруг света / Б.С. Немиров. – Николаев: Атолл, 2001. – 288 с.
2. Терновский М.В. Под парусами «Икара» - в Америку и обратно / М.В. Терновский. – Николаев: Атолл, 2001. – 80 с.
3. Немиров Б.С. На «Икаре» вокруг света. Начало пути / Б.С. Немиров. – Николаев, 1992. – 37 с.
4. Траспов Л.Ф. Яхт-клуб: Материалы по истории парусного спорта и Николаевского яхт-клуба / Л.Ф. Траспов. – Николаев: Издатель Лев Траспов, 2012. – 600 с., ил.
5. Фуга Л. «Икар»: живая история семерки смелых / Школа жизни / Л. Фуга // Южная правда.- № 120. – 30 октября 2012. – С.4
6. Христова Н. «Икар» и его великолепная семерка / Николаев и николаевцы / Н. Христова // Вечерний Николаев. – 3 ноября 2012. – С.3
7. В далеку дорогу... / Від редакції // Стадіон. - № 8. – березень 1992. – С.5
8. Пожилова В. Далеко від дому – під рідним прапором / Парус: шляхом Колумба / В. Пожилова // Спортивна газета. - № 51. – 21 травня 1992. – С. 6
9. Пожилова В. Зустрічі на американській землі / Парус: шляхом Колумба / В. Пожилова // Спортивна газета. - № 90. – 27 серпня 1992. – С. 7
10. Аров Б. Диплом мерії Нью-Йорка вручено почесному громадянину Миколаєва, капітану яхти «Ікар» / Парус: шляхом Колумба / Б. Аров // Спортивна газета. - № 93. – 3 вересня 1992. – С.8
11. Аров Б. Здрастуй, рідний причале! / Експедиція під вітрилами / Б. Аров // Спортивна газета. - № 105. – 1 жовтня 1992.- С. 8
12. Пожилова В. Дипломатія під вітрилами / Шляхом Колумба: після фінішу / В. Пожилова // Спортивна газета. - № 108, 8 жовтня 1992. – С. 7
13. Аров Б. Славный путь отважного капитана / Утрата / Б. Аров // Южная правда. – 24 октября 2013. – С. 4